

Jauniešu darba drošība – padomi vecākiem

Vai Jūsu bērniem nekas nedraud darbā? Vai Jūs esat droši, ka par viņiem kāds rūpējas? Šī faktu lapa sniegs Jums ieskatu par to, kādi darba drošības un veselības aizsardzības pasākumi ir jāveic darba devējiem jauniešu labā, un palīdzēs Jums pārrunāt ar bērniem, kā novērst nelaimes gadījumus darbā.

Katru gadu miljoniem skolnieku un studentu strādā nepilnu darba dienu vai vasaras laikā, lai nopelnītu nedaudz naudas tēriņiem. Daudzi no viņiem apgūst pieredzi organizētās darba mācībās. Citi pirmoreiz sāk strādāt pilnu slodzi. Laikus iegūta darba pieredze var būt ļoti noderīga jauniešiem – tā rada lieliskas iespējas apgūt svarīgas darba iemaņas. Šādai pieredzei arī jābūt balstītai uz darba drošību un veselības aizsardzību.

Jauniešiem pirmoreiz uzņemoties pilnu darba slodzi, arī jājūtas neapdraudētiem un noderīgiem, šādi strādājot visu darba mūžu. Diemžēl tas ne vienmēr tā ir. Pēc Eiropas statistikas datiem jaunieši vecumā no 18 līdz 24 gadiem piedzīvo nelaimes gadījumus darbā par 50 % biežāk nekā darba ņēmēji pārējās vecuma grupās (1).

Jau pirmajā darba stundā, strādājot savā vasaras brīvlaikā, 17 gadus veca meitene zaudēja daļu pirksta. Meitenes pirksti tika saspiesti kādā iekārtā, strādājot ceptuvē...

Kāds 18 gadus vecs autoatslēdznieka māceklis nomira pēc 4 dienām ar smagiem apdegumiem – viņš tos guva, palīdzot garāžas vadītājam pārliet benzīna un dīzeļdegvielas maisījuma atliekas citā tvertnē, kad benzīns uzliesmoja...

Uz strādājošiem attiecas darba drošības un veselības aizsardzības noteikumi, kas paredz, ka darba devējiem ir jānovērtē bīstamie faktori darba vietās un jānodrošina vajadzīgie profilakses

pasākumi, instrukcijas un apmācība. Darba ņēmējiem jo īpaši jābūt jārūpējas par jauniešiem un iesācējiem, jo viņiem trūkst iemaņu, pieredzes un viņi neapzinās risku.

Uz cilvēkiem, kas ir jaunāki par 18 gadiem, attiecas papildu prasības, jo viņiem trūkst pieredzes un viņi ne vienmēr ir fiziski un garīgi nobrieduši. Uz viņiem attiecas arī darba laika ierobežojumi. Darba ņēmējiem, kas piedāvā jauniešiem iespēju apgūt darba pieredzi, viņiem jānodrošina vismaz tādi paši veselības aizsardzības un darba drošības apstākļi, kādi ir pašu darbiniekiem.

Jauniešu darba drošība, ja viņi ir jaunāki par 18 gadiem, – kas ir jā dara darba devējiem?

Pastāv attiecīgo valstu tiesību akti par jauniešu aizsardzību darbā, kas izriet no Eiropas direktīvām(2). Tajos jo īpaši tiek pievērsta vērība riska faktoriem, kuriem ir pakļauti jaunieši, ņemot vērā nepietiekamo pieredzi, zināšanu un brieduma trūkumu.

Šie tiesību akti paredz, ka darba devējam ir:

- jāņem vērā, ka jauniešiem trūkst pieredzes un izpratnes par veselības apdraudējumu darbā un par darba drošību, kā arī trūkst fiziska un garīga brieduma, vērtējot risku savai veselībai un drošībai;
- jāveic riska novērtējums, PIRMS jaunieši stājas darbā;
- jāņem vērā riska novērtējums, pirms apsvērt iespēju aizliegt jauniešiem veikt konkrētu darbu;
- jāziņo skolas vecuma bērnu vecākiem vai oficiāliem aizbildņiem par riska novērtējuma rezultātiem un aizsardzības pasākumiem, kuriem jāsamazina šis risks.

Parasti jaunieši, kas ir jaunāki par 18 gadiem, nedrīkst strādāt darbu:

- ja tas neatbilst viņu fiziskajām un garīgajām spējām;
- ja tas ir saistīts ar toksiskām vai kancerogēnām vielām;
- ja tas ir saistīts ar radiāciju;
- ja tas ir saistīts ar pārmērīgu karstumu, troksni vai vibrāciju;
- ja pastāv risks, ko jaunieši nespēj apzināties vai novērst pieredzes vai apmācības trūkuma dēļ vai tāpēc, ka viņi nepieņem pietiekamu uzmanību drošības jautājumiem.

Faktu lapā "Jauniešu aizsardzība darbavietā" ir sniegtas sīkākas ziņas par uzdevumu, vecuma un darba laika ierobežojumiem, īpašiem izņēmumiem saistībā ar arodapmācību, kā arī par stingriem ierobežojumiem, nodarbinot bērnus, kas nav sasnieguši minimālo skolas beigšanas vecumu tajās dalībvalstīs, kurās tas ir atļauts. Konkrētas prasības ir atrodamas attiecīgo valstu tiesību aktos.

(1) Eurostat, *Work and Health in the EU – a statistical portrait 1994–2002*.

(2) Padomes Direktīvā 94/33/EK par jauniešu aizsardzību darbā ir noteiktas obligātās prasības, un tiesību akti atsevišķās dalībvalstīs var būt stingrāki, piemēram, kas attiecas uz minimālo vecumu, no kura bērni drīkst strādāt, un aizliegumu veikt konkrētus darba uzdevumus.

Ja jaunieši vēl nav sasniedzis minimālo skolas beigšanas vecumu, darba ņēmējiem jāziņo vecākiem vai oficiāliem aizbildņiem par riska faktoriem un aizsardzības pasākumiem. Tas ir jā dara pirms stāšanās darbā.

Vecāku uzdevums

Nelaiemes un nāves gadījumi var skart arī jauniešus, lai gan nelaiemes gadījumi darbavietā lielākoties ir novēršami. Darbs var arī apdraudēt jauniešu veselību vēlākā dzīves posmā. Piemēram, ja darbavietā viņi nonāk saskarsmē ar ražojumiem, kas izraisa alerģiju, ar skaļu troksni, vai strādā strādā neērtā un saspringtā pozā. Tātad profilakses pasākumiem un apmācībai ir nenovērtējama nozīme saistībā ar darba drošību un veselības aizsardzību.

Te ir daži ieteikumi, kā var palīdzēt saviem bērniem.

- Pārrunājiet ar bērniem viņu darbu brīvlaikā vai nedēļas nogalēs, kā arī darba prakses iespējas. Kādas pastāv iespējas, izvēloties darba veidu un darbavietu?
- Kādi ir viņu veicamie darba uzdevumi?
- Pajautājiet par apmācībām un darba uzraudzību. Paskaidrojiet viņiem, ka nevajag kautrēties, lūdzot instrukcijas un palīdzību, pirms sākt darbu ar iekārtām, vai, uzsākot jebkādu jaunu darbu vai uzdevumu.
- Regulāri interesējieties par viņu darbu. Iedrošiniet viņus dalīties ar Jums savās problēmās, kas attiecas uz darba drošību un veselības aizsardzību.
- Pārrunājiet ar darba devējiem pasākumus un apmācību iespējas saistībā ar darba drošību un veselības aizsardzību.
- Brīdiniet bērnus par to, ka ir bīstami strādāt vienatnē vai naktī.

- Mudiniet bērnus uzdot jautājumus, meklēt palīdzību, ja viņi nejūtas droši par darba paņēmieniem vai norisēm, un tūlīt ziņot par jebkādu apdraudējumu, traumu vai veselības traucējumiem, kaut arī tie būtu nelieli.
- Mudiniet viņus vērsties darbavietā pie ārsta, medmāsas vai cita arodveselības speciālista (ja darbavietā tādi ir). Un, ja viņi apmeklē ģimenes ārstu ar kādu sūdzību, – izstāstīt par darbu, ko viņi veic.
- Atgādiniet, ka viņi var arī vērsties ar savām darba drošības problēmām pie darba drošības speciālista vai arodbiedrības pārstāvja, ja tāds ir.
- Pastāstiet bērniem par savu pieredzi darba drošības un veselības aizsardzības jautājumos pašreizējā vai iepriekšējā darbā, par atgadījumiem, panākumiem, par to, kā labāk risināt šos jautājumus.
- Mudiniet skolu vai koledžu, kur mācās Jūsu bērni, informēt jaunākos skolēnus par pastāvošo risku, bet vecākos skolniekus – par drošību un veselību darbā.
- Pārrunājiet šo jautājumu ar citiem vecākiem.
- Noskaidrojiet, kas tiek darīts Jūsu pašu darbavietā, lai aizsargātu gados jaunus darbiniekus.
- Mudiniet bērnus interesēties par darba drošības un veselības aizsardzības jautājumiem savā darbā, piemēram, valsts iestādēs, vai izmantojot saites Aģentūras tīmekļa vietnē. Izrādiet lielāku interesi paši!

Gados jauniem darba ņēmējiem, tāpat kā pārējiem darba ņēmējiem, ir šādas svarīgas **tiesības** saistībā ar darba drošību un veselības aizsardzību:

1. Tiesības zināt;
2. Tiesības piedalīties;
3. Tiesības atteikties strādāt bīstamu darbu.

Tai pašā laikā viņiem ir arī šādi **pienākumi**:

1. Ievērot darba drošību;
2. Ziņot par bīstamiem apstākļiem;
3. Lietot aizsargaprīkojumu.

Vēlme iztapt citiem vai nedrošība var bremzēt viņu rīcību. Pārrunājiet ar viņiem viņu tiesības, uzsverot, ka vienmēr jāievēro darba drošība un attiecīgās procedūras, lai pasargātu sevi un savus darbabiedrus, – darbs nav spēle.

Papildu informācija un resursi: <http://ew2006.osha.eu.int/>

Šie avoti aptver valstu darba drošības un veselības aizsardzības iestādes, arodbiedrības un arodasociācijas.

Papildu informācija

www.osha.lv

www.vdi.gov.lv

Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

Tālr. (34) 944 79 43 60, fass: (34) 944 79 43 83

e-pasts: information@osha.eu.int

© Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra. Pavairošana ir atļauta, norādot avotu. Printed in Belgium, 2006.

